

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

SKÖTSELPLAN

2015-11-25

1 (40)

Dnr 511-1047-13
Obj nr 10-02-107

Beslutsbilaga 3

Skötselplan för naturreservatet Sillnäs

Sölvesborgs kommun

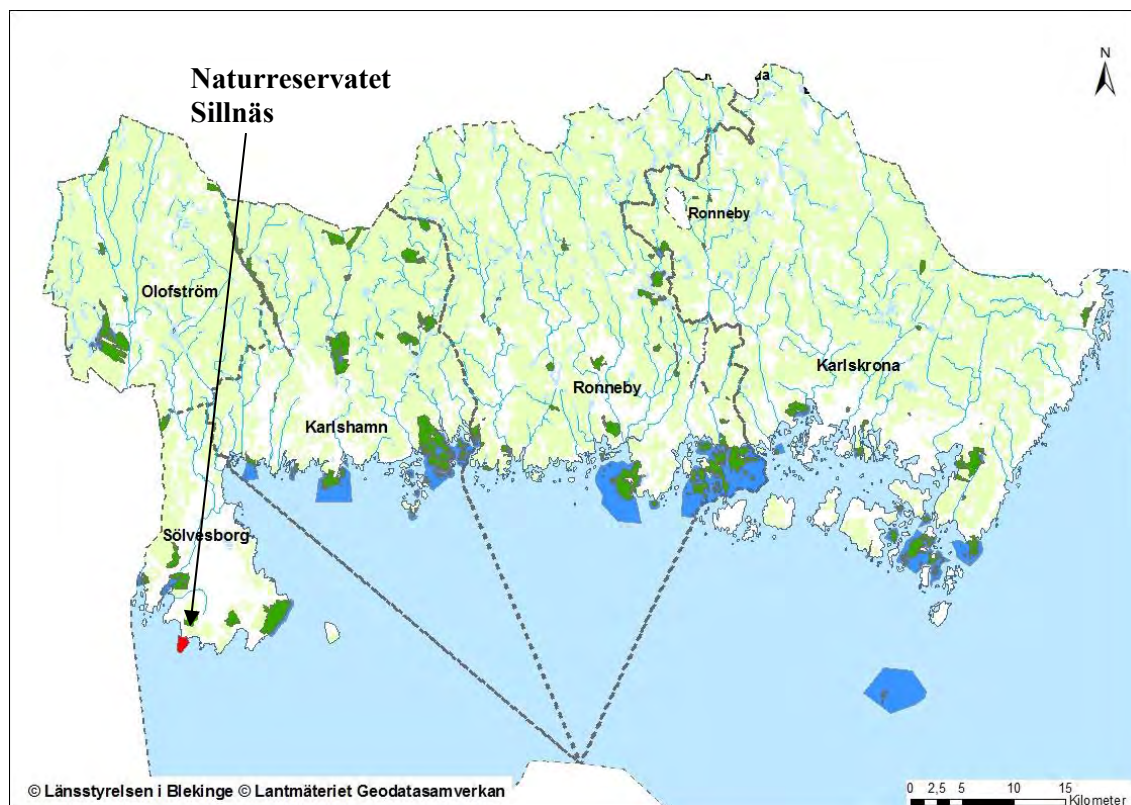
Postadress
SE-371 86 KARLSKRONA

Besöksadress
Skeppsbrokajen 4

Telefon/Telefax
010-22 40 000
010-22 40 223

E-post/webbplats:
blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Org.nr
202100-2320

Figur 1. Det rödmarkerade området visar naturreservatet Sillnäs läge i Blekinge län. Grönmarkerade områden är länets övriga naturreservat på land och blåmarkerade ytor naturreservatsområden i vatten.

Titel:	Skötselplan för naturreservatet Sillnäs, Sölvesborgs kommun
Utgiven av:	Länsstyrelsen i Blekinge län
Planförfattare:	Elisabet Wallsten
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Blekinge län 371 86 Karlskrona Tfn: 010-22 40 000 blekinge@lansstyrelsen.se www.lansstyrelsen.se/blekinge
Copyright:	Länsstyrelsen i Blekinge län. Innehållet i detta dokument får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källa
Foton:	Övre omslagsbild: Södra hagmarken. Foto: Ingegerd Erlandsson, maj 2013. Nedre omslagsbild: Bokskog på litorinastrandvall. Foto: Elisabet Wallsten, maj 2014.

Innehållsförteckning

1. SYFTET MED NATURRESERVATET	5
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	5
2.1 ADMINISTRATIVA DATA	6
2.2 NATURFÖRHÅLLANDEN	7
2.2.1 Topografi, berggrund och jordarter	7
2.2.2 Översiktlig vegetationsbeskrivning	9
2.2.3 Djurliv	12
2.3 HISTORISK SAMT NUVARANDE MARK- OCH VATTENANVÄNDNING	14
2.3.1 Historisk markanvändning	14
2.3.2 Nuvarande markanvändning	18
2.4 KÄLLFÖRTECKNING	19
3 PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	21
3.1 GENERELLA RIKTLINJER	21
3.2 INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN	23
3.3 MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN	23
3.3.1 Skötselområde 1: Ädellöv- och sumplövskog med begränsad skötsel	23
3.3.2 Skötselområde 2: Betad skog	25
3.3.3 Skötselområde 3: Slåtterkärr	27
3.3.4 Skötselområde 4: Öppen betesmark	28
3.3.5 Skötselområde 5: Parkering - sandmark	31
3.3.6 Skötselområde 6: Hav	31
3.4 FRILUFTSLIV OCH TURISM	32
3.4.1 Anordningar för friluftslivet	33
4 UTMÄRKNING AV RESERVATSGRÄNS	35
5 BRÄNDER OCH BRANDBEKÄMPNING	35
6 JAKT OCH FISKE	36
7 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	36
7.1 TILLSYN ÖVER FÖRESKRIFTER	36
7.2 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	36
7.3 DOKUMENTATION AV SKÖTSELÅTGÄRDER	36
8 KOSTNADER OCH FINANSIERING	36
9 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER	37

BILAGOR

Skötselplanebilaga 1: Artlista

Kartbilaga 1: Översiktskarta

Kartbilaga 2: Naturreservatets gränser, mm

Kartbilaga 3a: Topografi, jordarter och fornlämningar

Kartbilaga 3b: Översikt topografi och jordarter

Kartbilaga 4: Naturtyper

Kartbilaga 5: Anläggningar och friluftsanordningar

Kartbilaga 6: Kulturlämningar

Kartbilaga 7: Skötselområden

Förord

Sillnäs naturreservat ingår i Natura 2000-området Sillnäs (SE0410156) tillsammans med delar av Grammahagen.

Naturreservatens skötselplaner och Natura 2000-områdenas bevarandeplaner är de dokument som i enlighet med 17 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska beskriva bevarandesyftet samt de livsmiljöer och arter för vilka en gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas. Det kan vara en fördel att kombinera dessa dokument till så kallade kombiplaner, i de fall där avgränsningen för naturreservat sammanfaller med Natura 2000. För Sillnäs kommer dock bevarandeplanen förbli separat, eftersom Natura 2000-området är större än naturreservatet.

Figur 2. Flygfoto över Sillnäs, 22 maj 2015. © Länsstyrelsen Blekinge. Foto: Bergslagsbild, 2015.

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara, vidareutveckla, vårda och bitvis återställa biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer, som ädellövskogar, sumplövskogar, öppna och trädklädda betesmarker samt slätterkärr, på en karaktäristisk listerländsk udde med långvarig utmarkshävd. Områdets prioriterade naturmiljöer och Natura 2000-naturtyper ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Udden ska hysa gynnsamma strukturer, funktioner och livsmiljöer för prioriterade och andra skyddsvärda arter knutna till såväl betes- och slätterhävd som till naturskogsartade ädellövskogar, lövsumpskogar och småvatten. Områdets geologiska värden, i form av litorinastrandvallar och uddens formation som en lässidesmorän, ska bevaras. Syftet är också att naturreservatet, inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer, ska vara tillgängligt och besöksvärt för allmänheten samt inbjuda till rika natur- och kulturmiljöupplevelser.

Syftet ska uppnås genom att skogsmarkerna utvecklas fritt från gran och andra främmande trädslag, men i övrigt främst genom intern dynamik. Betesmarkerna hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift och slåtterkärrsområdet restaureras och slåtterhävdas. Vissa riktade åtgärder kan behövas i naturreservatets marker, till exempel röjningar kring värdefulla träd och buskar samt röjning av igenväxningsvegetation i öppna marker och vid kulturlämningar. Åtgärder vidtas även för att underlätta allmänhetens friluftsliv i området samt informera besökare om områdets naturvärden, geologi och kulturpräglade landskap. Åtgärder i området får inte missgynna de mycket höga naturvärden och prioriterade bevarandevärden som redan finns i naturreservatet.

2. Beskrivning av området

Naturreservatet är ett 117 ha stort land- och vattenområde på södra delen av Listerlandet i västra Blekinges kustbygd (se Kartbilaga 1 och Figur 3). Udden går under namnet Sillnäs. Naturreservatets kustvattenområde ingår i Hanöbukten. Sillnäs har en variationsrik natur, där trädbärande och öppna hagmarker samt havsstrandängar växlar med buskrika marker, bokskogar och våtmarks-partier. Området hyser ett stort antal rödlistade eller på andra sätt hänsynskrävande arter. Hela naturreservatet ingår i Natura 2000-området Sillnäs (SE0410156) (se Kartbilaga 2). Naturreservatet ligger inom område för riksintresse för naturvård (Listerlandet-Hanö NK4) och friluftsliv (Listerlandet-Hanö FK2). Delar av Sillnäs östra skogsområde är klassat som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen.

Figur 3. Naturreservatet inom punkt-streckat område.

Sillnäs utgör en del av en läsidesmorän till restbergen Hjärthalla och Mörby backe. På udden finns även flera litorinastrandvallar. En fornlämning, i form av ett större boplatsoområde från övergången mellan jägar- och bondestenålder, berör delar av en strandvall. Fornlämningen är en av ett flertal stenåldersboplatser av nationellt intresse i området, där det närliggande boplatsskomplexet "Siretorps sandbackar" vid Sandviken är den mest kända. Lämningar från senare tiders nyttjande av Sillnäs finns också, bland annat en ca 600 meter lång, välbevarad fägata som leder ner mot uddens södra delar. På Sillnäs-nabben, en liten ö längst ner i söder, står en fyr. Naturreservatsområdet är ett populärt strövområde för närboende. Det är också lätt att ta sig till med bil.

2.1 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data

Objektnamn	Sillnäs
Objektnummer	10-02-107
Skyddsform	Naturreservat
Beslutsdatum	2015-11-25
Natura 2000-objektkod	Sillnäs (SE0410156) (SAC)
Koordinat centralpunkt	x: 475890 y: 6206100 (SWEREF 99 TM)
Kartor	<i>Topografiska kartan:</i> Karlshamn 3E SO <i>Ekonomiska kartan:</i> 3E 1f Torsö (034 15)
Totalareal	117 ha
Landareal	44 ha
Vattenareal	73 ha
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen Blekinge
Kommun	Sölvesborg
Lägesbeskrivning	På Listerlandet, ca 5 km SSO om kyrkan i Sölvesborg fågelvägen, ca 1 mil landvägen.
Sakägare	Markägare, samfällighetsdelägare, nyttjanderättshavare jakt och bete, fyrägare.
Fastigheter	Istaby 13:5
Servitut	Väg i samfällid vägmark (fågatan), del i Listerlandets ålfisken
Samfälligheter	Samfällid vägmark (fågatan)
Nyttjanderätter	Jakt, bete, fyrplats
Naturtyper	Areal (ha)
<i>Skogsmark</i>	<i>Totalt 13,4 ha, varav:</i>
Natura 2000	Lövsumpskog (9080)* ¹ , 3,4 ha
Övriga	Näringsrik bokskog (9130), 9,3 ha
	Hassellund, 0,7 ha
<i>Naturliga fodermarker</i>	<i>Totalt 30,5 ha, varav:</i>
Natura 2000	Havsstrandäng (1630)*, 4,5 ha
	Havsstrandäng (utvecklingsmark mot 1630*), 1,0 ha
	Torr hed (4030), 1,4 ha
	Fuktäng (6410), 0,12 ha (1200 m ²)
	Fuktäng (utvecklingsmark mot 6410), 0,08 ha (800 m ²)
	Silikatgräsmark (6270)*, 3,9 ha

¹ *Prioriterade naturtyper enligt EU:s art- och habitatdirektiv

Övriga	Silikatgräsmark (utvecklingsmark mot 6270*), 6,8 ha Trädklädd betesmark (9070), 11,6 ha Buskmark (icke Natura 2000-naturtyp), 0,5 ha Havsstrandäng (ohävdad), 0,7 ha
Hav Natura 2000	Totalt 73 ha, varav: Rev (1170), 73 ha
Övriga Natura 2000	Torr hed (4030) (parkering), 0,2 ha
Arter	Se Artlista (Skötselplanebilaga 1)
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturmiljöer/Markslag	Kustbokskog, sumpskogar, hassellund, småvatten, öppna och trädbärande hagmarker, slåtterkärr
Naturtyper	Samtliga Natura 2000-naturtyper på land (se ovan).
Strukturer och funktioner	Grova ädellövträd, senvuxna ädellövträd, bukettformigt växande hassel, brynmiljöer med blommande och bärande träd och buskar, stående och liggande död ved, död ved i våta/fuktiga miljöer, alsocklar, naturliga vattenståndsfuktuationer på frisk-blöt mark, betespåverkan i öppna och trädbärande hagmarks- och strandmarker, blottade sandtor med varmt mikroklimat, stenmurar, häst- och nötkreatursspillning.
Arter	Strandpadda, långbensgroda, månhornsbagge, kal knipprot, klubbveronika.
Geovetenskap	Litorinastrandvallar, Sillnäs del av läsidesmorän till restbergen Mörby backe och Hjärthalla
Friluftsliv	Höga naturupplevelsevärden, vandringsmöjligheter, geologiskt intressant besöksobjekt, kulturpräglad landskap, landskapsbild.
Övrigt	Forskning/miljöövervakning/referensområde.

2.2 Naturförhållanden

2.2.1 Topografi, berggrund och jordarter

Sillnäs är en udde på södra Listerlandet i västra Blekinge. Topografin inom naturreservatet är mjukt kuperad och höjdskillnaderna är måttliga. Den högsta punkten är belägen knappt 10 meter över havet i reservatets norra del (se Kartbilaga 3a ”Topografi, jordarter och fornlämningar”), medan lägsta punkten återfinns ca 6 meter under havsytan i områdets södra och västra delar.

Listerlandets restbergs- och kritslättslandskap är en direkt förlängning av Kristianstads-slätten och hör geologiskt mer samman med nordöstra Skånes sedimentberggrund än med övriga Blekinges blottade urberggrund. På Listerlandet överlagras urberget av mäktiga kritavlagringar och vid Sillnäs finner man urberget mer än 60 m under dagens havsytanivå. På de närbelägna restbergen Hjärthalla och Mörby backe går dock urberget i dagen och reser sig som högst ca 60 m ö h (se Kartbilaga 3b ”Översikt topografi och jordarter”).

Stora delar av Listerlandets krit- och urberggrund överlagras av tjocka jordartslager som i huvudsak har avsatts under eller efter den senaste istiden. När inlandsisarna gled fram

över restbergen avsattes stora mängder morän på bergens läsidor, i syd- och SSV-lig riktning, och kom bitvis att sticka ut som svansar. Sillnäs utgör en del av läsidesmoränen vid restbergen Hjärthalla och Mörby backe. Udden ligger som högst ca 10 m ö h och utan de i allmänhet 10-20 m tjocka jordartslagren skulle merparten av naturreservatet idag vara vattenöverflutet. Moränen är sandig-moig och i huvudsak normalblockig (se Kartbilaga 3a ”Topografi, jordarter och fornlämningar”), vilket är den vanligaste moräntypen på Listerlandet. Lokalt kan ytmoränen vara kalkrik, vilket kan ge upphov till en artrik och delvis sällsynt flora, men i allmänhet är moränen urlakad och kalkfria ner till omkring 1,5 m djup.

I slutet av den senaste istiden började isavsmältningen i S-SSV på Listerlandet och isen drog sig sedan, enligt SGU's jordartsbeskrivning, tillbaka med en hastighet av ca 90 m per år (Persson, 1995). Listerlandet stod då under vatten och högsta kustlinjen (HK) kom efter hand att bildas ca 55 m ö h i Baltiska issjön (14 500-11 500 före nutid) (se figur 4). Under postglacial tid har strandlinjerna i Östersjöns olika stadier förskjutits ett flertal gånger och när vattnet stod som lägst, under Yoldia-perioden (11 500-10 700 före nutid), växte det tallskog i Hanöbukten (Berglund m fl, 1986). Spår ifrån detta finns fortfarande kvar på Östersjöns botten utmed Blekingekusten i form av fossila stubbar. Enligt Berglund och Sandgrens artikel i Blekingeboken år 2010 förekommer också ofta torvlager på 3-4 m djup i Blekingeskärgården. Dessa har daterats till ca 11 000-11 500 år före nutid och ger därmed åldern på Yoldiahavets lågvattenperiod (se figur 5).

Figur 4. Östersjöstadiet Baltiska issjön (mörkblå ytor), ca 14 000 år före nutid (Karta: Sveriges Geologiska Undersökning, 2015). Naturreservatet inom svart punkt-streckat område.

Figur 5. Östersjöstadiet Yoldiahavet (mörkblå ytor), ca 11 000 år före nutid (Karta: Sveriges Geologiska Undersökning, 2015). Naturreservatet inom svart punkt-streckat område.

På Sillnäs finns strandvallar med sand, grus och klapper som visar på ett annat Östersjöstadie, Litorinahavet (ca 10 000-3 000 år sedan), då vattnet stod högre än idag (se

figur 6). Litorinahavets maximala transgression (havsyttestigning) nådde 7-7,5 m ö h vid Listerlandet, med strandvallskrön 7,5-9 m ö h, vilket stämmer väl med strandvallarna på Sillnäs.

Figur 6. Litorinahavets strandlinje vid Sillnäs ca 6500 år före nutid. (Karta: Sveriges Geologiska Undersökning, 2015). Naturreservatet inom rött punktstreckat område.

Figur 7. Marken gör en puckel där fågatan korsar litorinastrandvallen (Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013)

2.2.2 Översiktlig vegetationsbeskrivning

Sillnäs är en udde med mycket höga naturvärden knutna till såväl bokdominerade ädel-lövskogar som till beteshävdade marker med lång hävdkontinuitet (se Kartbilaga 4 "Naturtyper" för naturtypernas utbredning).

Sillnäs skogsmarker

I de östra delarna av Sillnäs finns en större sammanhängande *bokskog av näringsrik typ* (9130) med aldominerad *lövsumpskog* (9080) i terrängsvackor och med inslag av bland annat ek, björk, rönn, sälg och hassel. Mot fågatan i väster finns ett mer hassellundsbe-tonat parti med äldre, bukettformig hassel. Det finns relativt gott om död ved i skogen. På karaktäristiskt Blekingevis sträcker sig ädellövskogen ner till strandlinjen, med in-slag av smala havssträndängsstråk på sina håll.

En stor del av området (9,2 ha) är klassat som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen och där har signalarter som desmeknopp (NT)², tandrot, gullpudra, myskmadra, blåsippa, sår-läka och buskstjärnblomma noterats. I bokskogen finns även bland annat långsvingel, lundslok, skogsstarr, gulsippa, lungört, grönvit nattviol och bokarv (NT). I den södra alsumpskogen har bland annat vattenstäkra hittats. Bokskogens lavflora innehåller arter som orangepudrad klotterlav (NT), stiftklotterlav (NT) och glansfläck, där de två sist-nämnda även är signalarter för lövskogsområden med höga naturvärden och långvarig trädkontinuitet. På ek har även liten sönderfalls-lav (NT) noterats. Bland svampar kan

² Rödlistade arter delas in i hotkategorier: RE = försvunnen, CR = akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = nära hotad.

vedsvampen skillerticka (VU) nämnas. Den växer främst på bok och indikerar även den skogar med höga naturvärden. Den har ett kärnområde i Blekinge och är därmed en ansvartsart för länet.

Figur 8. Stiftklotterlav och glansfläck på bok.
Foto: Ulrika Widgren, 2014

Figur 9. Skillerticka. Foto: Ulrika Widgren, 2013

Intill fägatan ligger ett litet, numera ohävdad och igenväxande slätterkärr, med kvarstående slätterhävdsgräns flora.

Sillnäs norra hagmarker

I naturreservatets norra delar växlar *torra hedar* (4030) med friska till fuktiga *silikatgräsmarker* (6270), *trädklädda betesmarker* (9070) och smala *havsstrandängar* (1630). Trädsiktet domineras av björk, bok och al med inslag av apel samt enstaka tall och gran. I busksiktet finns bland annat hassel, hagtorn, äppelros, rönn, slån och björnbär. Örtinslaget är bitvis stort i gräsmarkerna, med hävdberoende arter som darrgräs, jungfrulin, höskallra, stenmåra, revfibbla, jordtistel (NT), sandmaskrosor, ängsnattviol (NT) och St Pers nycklar. På havsstrandängarna kan busktörne (NT) påträffas och på vissa håll stora förekomster av den hävdberoende vårkällörten (NT). Bitvis finns inslag av nässlor och örnbräken i markerna.

Figur 10. Hästar på bete i norra hagmarkerna.
Foto: Elisabet Wallsten, 2014

I norr finns sandiga gräsmarker som under delar av 1900-talet brukats som åkrar, men som numera åter betas. Här har vegetationen närmast hedkaraktär, med bland annat

borsttåtel, tuvknavel och bergsyra. I de sandiga betesmarkerna finns även den rödlistade klibbveronikan (VU), som är ett hotat åkerogräs, och de rödlistade svamparna liten disk-röksvamp (VU) och läderboll (NT).

På ett halvmåneformat sandstråk väster om fågatan, bort mot litorinastrandvallens grus-avlagringar, är bergsyrainslaget betydande, vilket gör att stora ytor här tidvis lyser röda. Friskare gräsmarker, som under delar av 1900-talet brukats som åkrar, håller successivt på att återfå mer av naturbetesmarkskaraktär (utveckling mot *silikatgräsmark*, 6270).

I sydväst var hagmarkerna ohävdade en period under senare delen av 1900-talet, vilket gav hagtorns- och slånbuskage möjlighet att breda ut sig över de torrare öppna markerna i anslutning till litorinastrandvallen. Den forna lövhagen tätnade till en bokdominerad lövskog, med inslag av björk, al, ek och ask (EN), som sträcker sig ner mot stranden. I området finns bokarv (NT), en skogsväxande, trampgynnad nejlikväxt. Ett hasseldominerat buskstråk skiljer skogen från den smala, fortfarande öppna delen av havsstrandängen.

Sillnäs södra hagmarker

Nere i söder finns en hagmark med *trädklädda betesmarker* (9070), artrika *silikatgräsmarker* (6270), öppna *havsstrandängar* (1630) och buskmarker. En stenblocksbro leder ut till en ö, Sillnäsanabben, som även den betas.

Skogsmarkerna domineras av en blandlövvegetation med al, björk och bok i trädsiktet samt hassel i busksiktet. Där finns även enstaka ask (VU), ek, alm, sälk och hästkastanj samt en del fläder, hagtorn, slån, äppelros, björnbär, rönn och vildapel. Svampen judasöra har påträffats på en boklåga på udden. Bokarv (NT) finns också noterad från området. In-sprängt mellan träd- och buskvegetationen ligger öppna, torra till fuktiga gräsmarker. Mellan skogen och de öppna havsstrandängarna finns bryn- och buskageområden med bland annat hagtorn, slån, hassel, björnbär och vildapel.

Figur 11. Blommande gräsmark i södra hagmarken. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

I silikatgräsmarkerna finns hävdberoende arter som darrgräs, mandelblomma, brokförgätmigej, stenmåra, månlåsbräken (NT), St Pers nycklar och vårkällört (NT). På havsstrandängarna växer hävdgynnade arter som kustarun, dvärgarun, krypven, salttåg, agnsäv, gulkämpar, strandkrypa och tiggarranunkel. Där har även liten kärmaskros (NT) och strandnål (NT) påträffas. I de trädbärande hagmarkerna växer lundvårlök, gullpudra, lungört, gulsippa, sloknunneört och lundmossan praktstjärnmossa. Bitvis finns rikligt med nässlor och tillsammans med en del av dem även nässelsnärja. I sko-

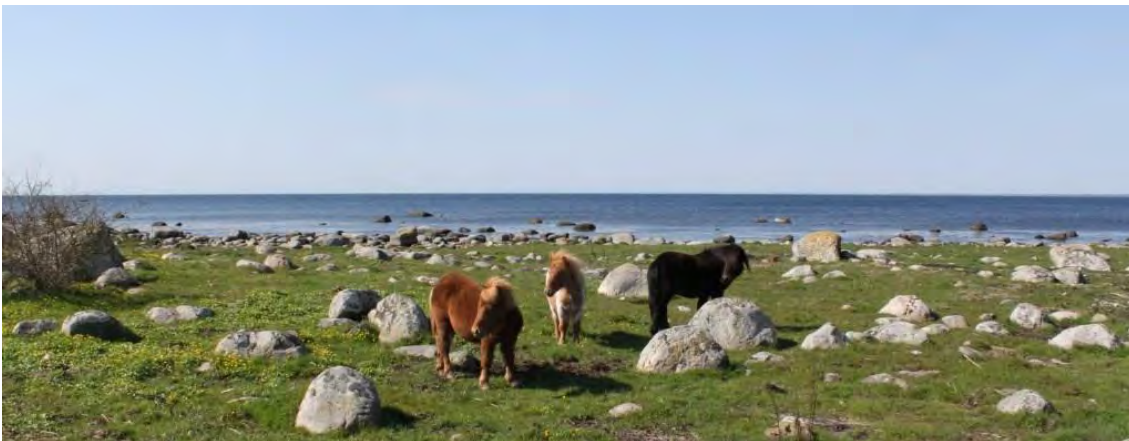
gen och i kanten mot havsstrandängan finns även ett par öppna småvatten, där det bland annat växer vattenblink.

Figur 12. Vandrare i södra hagmarkerna. Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013

Vattenområdet

Naturreseptatet sträcker sig ut i Hanöbuktens vatten, ner till ca 6 m djup utanför Sillnäs. Udden är vågexponerad och bottenypen främst blockig hårbotten, med ökande sandin-slag på lite större djup samt in mot Västra Torsövik i nordost. Bottenvegetationen är dåligt undersökt, men det finns relativt utbredda röd- och brunalgsbestånd med inslag av ålgräsbottnar och eventuellt även borstnate längre ut.

Figur 13. Strandäng med ponnyer på bete vid vattenområdet i söder. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

2.2.3 Djurliv

Sillnäs omväxlande natur, med bokskogar, våtmarker, buskmarker, trädbärande hagmarker, öppna betesmarker och havsstrandängar ger utrymme för ett rikt djurliv.

Bland däggdjuren finns flera grävlingar och även några gryt i området. Det finns även en del räv och rådjur. Hare kan också påträffas. Vildkanin var det gott om förr, men de ser man bara enstaka av numera. Sju fladdermusarter har påträffats i området vid inventeringar inom Länsstyrelsens Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP), bland annat den rödlistade fransfladdermusen (VU).

210 fågelarter har hittills noterats vid Sillnäs, som är en värdefull lokal för såväl häckande som rastande fåglar. Häckfågelfaunan är till stora delar fortfarande okänd, men

intressanta arter som man vet häckar inom området är hornuggla, duvhök, trädlärka, stenkäcka, spillkråka (NT) och mindre hackspett (NT). Gröngöling och nötskrika finns också. Rosenfink (VU) har observerats sjungande i området. Häckande arter knutna till strandängarna och vattnet är bland annat drillsnäppa och ejder (VU). På hösten dras nötkråkor (NT) till hasselbestånden i området. Sillnäs, som är Listerlandets sydvästligaste utpost, är en intressant sträckfågellokal för såväl sjö- som landfågelsträck under vår och höst.

Sumpstråk och småvatten är viktiga biotoper för groddjur och i skogarna på de södra delarna av Sillnäs finns bland annat långbensgroda (VU) och strandpadda (VU). Hösten 2014 restaurerades ett paddvatten i söder och ett nytt grävdes i betesmarken uppe i nordväst inom ÅGP (se Kartbilaga 5 "Anläggningar och friluftsanordningar"). Bland kräldjuren finns huggorm och snok i området.

Figur 14 och 15. Långbensgroda (vänster) och strandpadda (höger). Foto: Annika Lydänge, 2007, 2012

Insektsgruppen är stor och mångformig inom naturreservatet. Vid en översiktlig inventering av vedlevande insekter i bokskogen på Sillnäs år 1997 hittades 18 olika arter, bland annat den ovanliga skalbaggen stor vedsvampbagge.

Figur 16 och 17. Sandmarker i norr och komocka med dyngbaggehål. Foto: Patrik Nilsson, 2006

Områdets öppna och delvis sandiga betesmarker hyser också ett flertal intressanta och skyddsvärda insektsarter, bland annat rödlistade dyngbaggar, som ribbdyngbagge (EN), månhornsbagge (VU), hårdyngbagge (VU), krokhorndyvel (VU), rakhorndyvel (NT) och heddyngbagge (NT). Ribbdyngbagge och månhornsbagge ingår även i Åtgärdsprogram för dynglevande skalbaggar. Delar av Sillnäs fjärilar följs upp inom Länsstyrelsens regionala miljöövervakningsprogram ”Övervakning av dagflygande storfjärilar”. Under år 2014 noterades ett tiotal arter i området, bland annat amiralfjäril och sorgmantel.

Sillnäs molluskfauna är inte närmare inventerad, men områdets lövskogar, våtmarker och öppna betesmarker skapar goda förutsättningar för intressanta arter. Smal dammsnäcka (NT) har påträffats i området.

Bland naturreservatets övriga fauna är fästingarna ett påtagligt, mindre trevligt inslag.

2.3 Historisk samt nuvarande mark- och vattenanvändning

2.3.1 Historisk markanvändning

Stenålderslandskapet och boplatser på litorinastrandvallar

Vi vet inte när de första människorna kom till Listerlandet efter att isen dragit sig tillbaka och landet börja höja sig över Baltiska issjöns vatten. Ett stort antal fornlämningsfynd som påträffats från stenåldern och framåt vittnar dock om att människor funnits här i många tusen år. I samband med 2011 års omfattande arkeologiska utgrävningar, inför motorvägsbygget vid den utdikade slättsjön Vesan (ca 1 mil norr om Sillnäs), framkom mycket ny kunskap. Då påträffades bland annat spår efter en renjägarbosättning från slutet av den senaste istiden, troligen från strax efter 9 600 f.Kr. Det finns bara ett fåtal kända boplatser från den här tiden i Skandinavien och detta är den hittills äldsta kända boplatser i Blekinge. På några utgrävningsplatser längs Vesan, daterade till en tidig del av den äldre stenåldern (9 000 – 8 500 f.Kr.), har bland annat brända och obrända hasselnötsskal påträffats och vid en lägerplats från perioden 8 500 – 6 000 f.Kr. hittades vad som tros vara en korg av sälg med förkolnade hallonfrön och hasselnötsskal. Vid Ljungaviken, några kilometer norr om Sillnäs, har också bland annat hasselnötsskal hittats vid boplatser från ca 6 000 f.Kr.

Figur 18. Pilspetsar från en renjägarbosättning, troligen från strax efter 9 600 f.Kr (Blekinge museum, 2015)

Vid utgrävningarna längs Vesan påträffades även kulturlager från äldre stenåldern som ger en bild av det dåtida djurlivet. I ett område (Norje Sunnansund) med spår efter flera bosättningar från perioden 7 700 till 5 600 f.Kr. hittades 35 kilo djurben. De vanligaste däggdjursbenen var kronhjort, vildsvin och säl, men man hade också styckat större djur, såsom urox, älg och björn. Det finns även ben av djur som var intressanta för sin päls, som varg, vildkatt, mård och räv, och många fågelarter, framförallt olika andfåglar men även gås, häger, lom, skrake, tjäder, glada och havsörn. Djurbenen har använts till hant-

verk och det finns även färdiga och kasserade redskap, exempelvis en hacka av kronhjortshorn, en metkrok av ben samt rester av ett 40-tal flinteggade benspetsar. Ett par hundratusen fiskben gör materialet från platsen unikt. Det rör sig bland annat om abborre, gädda, mört, braxen och gös.

Figur 19. Tandpärlor av sältänder från Norge Sunnansund (Blekinge museum, 2015)

Figur 20. Strandlinje ca 5 000 före nutid (3 000 f.Kr.) (Karta: Sveriges Geologiska Undersökning, 2015) med Riksantikvarieämbetets registrerade fornlämningsområden (röd streckade) inlagda ovanpå (Karta: Riksantikvarieämbetet, 2015). Sillnäs naturreservat inom svart punkt-streckat område.

Vid övergången till yngre stenålder (bondestenålder, ca 3 900 – 1 800 f.Kr.) blir fynden i landskapet generellt fler. På Listerlandet har ett stort antal boplatser från bondestenåldern påträffats. Det mest kända är ”Siretorps sandbackar”, strax nordväst om Sillnäs, vid Sandvikens inre del (se figur 20). Området bör ha varit en idealisk boplats med närhet till såväl öppna havet som en skyddad lagun på nordsidan. Siretorpskomplexet har varit av central betydelse för den arkeologiska diskussionen kring gropkeramisk kultur (ca 3 200 – 2 300 f.Kr.) och sambandet mellan de samtida kulturgrupperna gropkeramisk kultur och trattbägarkultur. Karaktäristiskt för gropkeramisk kultur är den med gropar dekorerade keramiken som påträffas i stora mängder på boplatser längs svenska kusten (se figur 21). Dess ekonomi var baserad på marin jakt och fångst, där säl verkar

ha varit av speciellt stor betydelse. DNA-analyser på skelett från människor som tillhörde gropkeramisk kultur visar att de var laktosintoleranta. Det kan vara en förklaring till att deras ekonomi fortfarande var jaktbaserad, till skillnad från den agrara inriktningen med boskapsdrift som den samtida trattbägarkulturen hade.

På Sillnäs finns ett boplatssområde (RAÄ Mjällby 56:1) från gropkeramisk kultur (se figur 20 och Kartbilaga 6 ”Kulturlämningar”), i nära anslutning till Litorinahavets kustlinje. Boplaten undersöktes ingående redan år 1931 och fynden visade på att området var en parallell till ”Siretorps sandbackar”.

Figur 21. Gropdekorerat kär från Siretorp (Historiska museet, 2015)

Figur 22. Delar av fornlämningsområdet i den sandiga norra hagmarken. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

Det forntida jordbrukslandskapet

Under bronsåldern (1 800 - 500 f.Kr) utvecklades en livskraftig och rik bondekultur på Listerlandet och boplatslämningarnas tyngdpunkt hade flyttats inåt landet. Vid Istaby, den by som Sillnäs marker tillhör, har man funnit spår efter ett bosättningskomplex som preliminärt daterats till övergångsskedet mellan bronsålder och järnålder.

Under järnåldern (500 f.Kr. – 1 050 e.Kr.) kom Listerlandet till stora delar att karaktäriseras av odlade ytor, omfattande slätter- och lövängar samt vidsträckta betesmarker. Det tidigare ambulerande jordbruket upphörde i stort sett och bebyggelsen låstes i sina historiska lägen, där den i huvudsak blev kvar fram till 1800-talets skiftesreformer. Marken delades in i inägo- och utmark. Sillnäs, som ligger på gamla utmarker, användes troligen under lång tid främst för bete, ved- och virkesuttag, samt viss uppodling av tillfälliga åkrar, så kallade lyckor.

1600-1800-talens landskap växer fram i skrift och bild

Det äldsta kända skriftliga belägget över Sillnäs är, enligt Folk- och Fornminnesinstitutet, från 1650-talet, då det skrivs "Sielleness" i Johannes Mejers "Kort over det danske rige", s 88. På Petter Geddas karta från 1680-talet är stavningen "Sillnäs". Namnets ursprung är okänt.

När skiftesreformerna inleddes under 1700-talets andra hälft hade antalet inhägnade lyckor på Listerlandets utmarker blivit så stort att det inkräktade på betet. I Istaby genomfördes ett enskifte år 1820. Sillnäs utgjordes då av utmarker, men kartan ger knapphändig information om udden. Vägen ner mot Sillnäs södra delar fanns, men det framgår inte om den var en stenmursomgärdad fägata. I skifteshandlingarna nämns "afrösade lyckor och odlingsmark" på Sillnäs, det vill säga tillfälliga åkrar som röjts och inhägnats för att hålla betesdjuren ute.

Skiftena ledde till en omfattande uppodling och på byns forna utmarker röjdes och odlades nu större områden upp, när brukarna kunde bestämma över sina egna marker.

1900-talslandskapet

Den gamla ekonomiska kartan, "häradskartan", som karterades år 1915, ger en översiktlig bild av naturreservatets marker vid 1900-talets början (se figur 23). På sandmarkerna i norr, där det troligen även i äldre tider periodvis funnits små lyckodlingar, låg nu några större åkerskiften. I övrigt dominerades udden av gles lövskog, som sannolikt betades. Enligt kartan fanns det bara en äng på Sillnäs, en hårdvallsäng i åkerkanten i nordost. Men troligen skedde viss generalisering vid karteringen. I de glesa lövskogarna be-drevs förmodligen slåtter med efterbete på våtmarkspartierna. På Sillnäsanabben (då benämnd Sillnäsudde) i söder är en fyr markerad. I övrigt fanns inga byggnader markerade inom området.

En fotokarta från år 1940 visar att åkermarkerna hade ungefär samma utbredning som 1915. I övrigt växlade öppna ytor med glesa lövskogspartier. Många av dagens alfuktstråk var öppna eller endast buskbärande vilket tyder på pågående eller nyligen upphörd hävd. Stränderna var i huvudsak öppna och skogspartierna låg mer inåt land. Den del av den ohävdade bokskogen som idag uppvisar mest död ved var också ett av de

Figur 23. Markanvändning på Sillnäs enligt Häradskartan från år 1915 (Karta: Rikets allmänna kartverk, 1917). Åkrar gulmarkerade, ängar gröna, lövskogssymboler cirkclar, barrskog stjärnsymboler. Naturreservatet inom grönt punkt-streckat område

största och tätaste skogspartierna vid denna tid. I dagens björk- och blandlövhagar verkar trädtheten ha varit ungefär densamma då som nu. Fyren på Sillnäsanabben benämndes ”Sillnäs stång”.

Under åren 1939-41 byggdes ett stort antal små stridsvärn längs Blekingekusten, den så kallade Per Albin-linjen. Tre av dessa värn finns på Sillnäs (se Kartbilaga 6 ”Kulturlämningar”), men är numera igensatta. På Sillnäs finns även lämningar efter några äldre byggnader. I skogen längs västra stranden ligger ett par husgrunder, som troligen är lämningar efter före detta fiskestugor på en stensmursinhägnad tomt. I strandkanten finns också kåsar, gamla båtplatser. I kanten mellan den västra skogen och den öppna betesmarken ligger en avlång husgrund omgärdad av stenmurar, vilken troligen har fungerat som fårhus eller sommarladugård i äldre tider.

Figur 24 och 25. Kås och stengrunder vid fd båttomt i skogsmarken i öster. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

2.3.2 Nuvarande markanvändning

Sillnäs köptes av staten (Naturvårdsverket) i två omgångar, år 1999 och 2002. Områdets markanvändning syftar till att bevara och vidareutveckla områdets höga natur- och friluftslivsvärden. De öppna och trädbärande hagmarkerna betas av hästar och nötboskap. På Sillnäsanabben i söder har Sjöfartsverket en fyr.

Området är lättillgängligt med bil och det finns en parkering i norr. Det finns ingen kollektivtrafik till området. Närmaste busshållplats ligger i Istaby, ca 3 km nordost om Sillnäs. Inom naturreservatet kan man lätt ta sig ner till områdets södra delar via fälgatan. Det finns även en del omarkerade stigar och övergångar i området.

Figur 26. Rörligt friluftsliv på strandängarna i söder med fyren på Sillnäsanabben i bakgrunden. Foto: Elisabet Wallsten, 2014.

2.4 Källförteckning

Litteratur, inventeringar, underlagsmaterial, mm

- Andersson, R. 1997. *Vedlevande insekter vid Sillnäs (Listerlandet) i Blekinge 1997*. Opublicerad rapport. Länsstyrelsen i Blekinge län.
- Berglund, B E, Berglund, P och Blivik, J. 1986. *En forntida tallskog på havsbotten i Blekingeskärgården*. Blekinges Natur. Årsbok för Blekingesk naturvård. Sid 40-50.
- Berglund, B.E. och Sandgren, P. 2010. *Strandförskjutningen i Blekinge – från istid till nutid*. Strandhugg. Blekingeboken, årgång 88, 2010. Sid 7-32.
- Björnsson, S. 1946. *Blekinge. En studie av det blekingska kulturlandskapet*. Meddelanden från Lunds Universitets Geografiska institution. Avhandlingar IX. Gleerupska Universitetsbokhandeln.
- Carserud, L. 1994. *Geologiska sevärdheter i Skåne II*. Förlag Geodeon, Lund.
- Föreningen Blekinges Flora. 1999. *Växtnoteringar från Sillnäs*. Opublicerat utdrag.
- Kornfält, K-A och Bergström, J. 1990. *Beskrivning till berggrundskartorna Karlshamn SV och SO*. SGU Serie Af nr 167 och 168. Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala.
- Lidmar-Bergström, K. 1988. *Urbergsknallarna i nordöstra Skåne*. Skånes natur. Skånes Naturvårdsförbunds Årsskrift 75. Sid 199-206.
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 1993. *Ängar och hagar i Sölvesborg*.
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 1998. *Molluskinventering Sillnäs* Opublicerad.
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 1999. *Förslag till skötselplan för Sillnäs udde i Sölvesborgs kommun, Blekinge län*. Opublicerat utkast.
- Länsstyrelsen i Blekinge län & Skogsstyrelsen. 2006. *Strategi för formellt skydd av skog i Blekinge*. Länsstyrelsen i Blekinge län, rapport 2006:13.
- Milton, H. 1994. *Listers och Sölvesborgs historia. Den förhistoriska och den danska tiden*. Sölvesborgs kommun.
- Nilsson, P. 2009. *Dynghaggar i Blekinge – inventering av dynghaggefaunan i Blekinge 2007*. Länsstyrelsen i Blekinge län, rapport 2009:10.
- Persson, M. 1995. *Beskrivning till jordartskartan Karlshamn SO*. SGU Serie Ae 116. Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala.
- Persson, M. 1997. *Listerlandets geologi*. Blekinges Natur. Årsbok för Blekingesk naturvård. Sid 15-31.
- Skogsstyrelsen. 2015. *Registrerad nyckelbiotop N4142-1993*. Opublicerat dokument.
- Stenholm, L. 1986. *Ränderna går aldrig ur – en bebyggelsehistorisk studie av Blekinges dansktid*. Lund studies in medieval archaeology 2. Lunds Universitet.

Kartor

- Rikets allmänna kartverk. 1917. *Sölvesborg. Blekinge län*.
- Rikets allmänna kartverk. 1940. *Fotokarta över Sverige. 3E Karlshamn If Torsö Blekinge län*.
- Riksantikvarieämbetet. 2015. Registrerade fornlämningsytor (digitala kartsikt).
- Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala. 1989. *Berggrundskartan 3E Karlshamn SO*. SGU Serie Af nr 168.
- Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala. 1993. *Jordartskartan 3E Karlshamn SO*. SGU Serie Ae nr 116.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 2015. *SGU Strandnivåer 500 år – Paleogeografiska kartor (digitala kartsikt)*.

Flygbilder

844	034123	IRF	03	034128	1:30 000	84-07-08
844	034123	IRF	04	034128	1:30 000	84-07-08

Internetkällor

- Artdatabanken. 2015. Rödlistan 2015. <http://artfakta.artdatabanken.se/>
- Artportalen. 2015. <http://www.artportalen.se/>
- Blekinge museum. 2015. Arkeologi längs E 22:an. http://www.blekingemuseum.se/05_02z5_e22.asp
- Havet.nu. 2014. Geologisk historia. <http://www.havet.nu/?d=181>
- Historiska museet. 2015. Gropkeramik. <http://www.historiska.se/historia/stenaldern/yngrerstenalder/relaterade-bilder/gropkeramik/>

- Lantmäteriet. 2015. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Istaby, Mjällby socken, enskifte år 1826, akt nr 10-MJÄ-32. <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor/s/advancedsearch.html>
- Naturhistoriska Riksmuseet. 2014. Den geologiska tidsskalan. <http://www.nrm.se/faktaomnaturenochrymden/geologi/jordklotetsutveckling/dengeologiskatidsskalan.1383.html>
- Riksantikvarieämbetet. 2014. Fornsök. Siretorp (Mjällby 56:1), Sölvesborgs kommun. <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>
- Skogsstyrelsen. 2014. Signalarter i Handbok för inventering av nyckelbiotoper. <http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Skog-och-miljo/Biologisk-mangfald/Nyckelbiotoper/>
- Skogsstyrelsen. 2015. Skogens pärlor, nyckelbiotop, objektID 0340415011. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/>

Muntliga och skriftliga kontakter

- Börjesson, Jeppe. 2015. Djurhållare Sillnäs.
- Liebring, Katharina. 2014. Namnavdelningen, Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala.
- Nilsson, Thomas. 2015. Västblekinges ornitologiska förening, Karlshamn.
- Olsson, Jerker. 2015. Djurhållare Sillnäs.
- von Wachenfeldt, Torgny. 2015. Västra Torsö

3 Planerad markanvändning och skötsel

3.1 Generella riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska värdefulla element för faunan och florán sparas i lämplig omfattning, såsom grova träd, senvuxna träd, hålträd, boträd, blommande och bärande träd och buskar, stående döda och döende träd, vindfällén och lågor på land och i vatten samt blottade sandytor i soliga lägen. Gran eller för området främmande träd- och buskarter ska inte förekomma i någon del av naturreservatet, utan röjs kontinuerligt bort.

Huvudinriktningen är att alla avverkade träd och buskar lämnas kvar på lämpliga platser inom naturreservatet, till exempel i skogsmarkerna eller hopsamlat i högar i solexponerade lägen. Avlägsnande av avverkningsmaterial från naturreservatet får endast ske i undantagsfall, om avverkningsresterna utgör ett hot mot områdets naturvärden. Avverkningsrester av löv som ska avlägsnas från området får inte ligga utan övertäckning i markerna under vedinsekternas viktigaste flygtid i april-juli.

Naturreservatets småvatten, som är viktiga för bland annat områdets groddjur, underhålls och rensas vid behov, för att inte växa igen. Nya småvatten kan också behöva anläggas, men det måste då göras på platser och på sätt som inte hotar befintliga höga natur- och kulturmiljövärden.

Figur 27. Paddvatten i nordväst, nygrävt hösten 2014. Foto: Elisabet Wallsten, 2014.

Träd som fallit eller hotar falla över markvägar, stängsel, byggnader, kulturhistoriska lämningar, grannfastigheter eller på andra sätt kan utgöra risk för fara eller skapa allvarliga olägenheter får fällas, kapas, flyttas och lämnas kvar på lämplig plats i naturreservatet. Om möjligt görs högstubbar av berörda träden. Kan fara undanröjas genom att träden beskärs, ska detta göras istället för avverkning.

Kulturhistoriska lämningar såsom fornlämningsområdet med stenåldersboplatser och yngre kulturlämningar, som till exempel fågatan, andra stenmurar och stengrunder samt tidigare stridsvärn (se Kartbilaga 6 "Kulturlämningar"), ska bevaras och om möjligt åskådliggöras. Detta sker praktiskt genom att de hålls fria från uppväxande sly och buskar samt att stenar som fallit ner från stenmurar läggs tillbaka. Ny sten får endast läggas på stenlämningar om det sker i syfte att restaurera objekt, och då på ett sätt som gör att deras ursprungliga karaktär bevaras.

Figur 28. En ca 600 m lång fägata sträcker sig från norr till söder genom naturreservatet.
Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013.

Alla skötselåtgärder inom naturreservatet, till exempel avverkning och eventuell uttransport av träd, förbättringsåtgärder i småvatten, m.m. ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att skador på mark, vatten, vedinsekters fortplantning samt växt- och djurliv i övrigt minimeras. Kulturlämningar får inte skadas enligt föreskrifterna i kulturmiljölagen (1988:950).

Skulle sjukdomar/angrepp på växt- och/eller djurliv bli ett problem inom naturreservatet ska dessa hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter. Vid bekämpning av sjukdom eller andra typer av angrepp ska största möjliga hänsyn tas till områdets bevarandevärden och inte fler åtgärder vidtas än vad som är nödvändiga. Försiktighetsprincipen ska råda.

Hot och negativ påverkan

Konkreta hot mot naturvärden i naturreservatet, som kan hanteras inom ramen för naturreservatets föreskrifter och skötsel eller Natura 2000, beskrivs under berörda skötselområden. Potentiella hot, som inte är aktuella i dagsläget, men som är nödvändiga att motverka om de uppstår, är:

- bortplockande av död ved i skogsmarker, till exempel av allmänheten för att elda med vid grillning,
- bristande träd- och buskföryngring i träd- och buskmarker, som kan ge kontinuitetsbrott av dessa strukturer,
- utebliven hävd i betesmarker eller bete med fel djurslag,
- felaktigt betetryck eller felaktiga röjningar, som kan orsaka antingen igenväxning eller hastigt ökat ljusinsläpp och avlägsnande av viktiga strukturer och småbiotoper,
- för stort eller för litet markslitage i betesmarker (lämpligt markslitage varierar mellan olika naturtyper),
- tillskottsutfodring av betesdjur, som kan ge en gödslingseffekt i markerna,
- avmaskning av betesdjuren under eller strax före betessläpp, med avmaskningsmedel som kan vara skadligt för områdets insektsfauna,
- inträngande gran,
- fordonskörning, som skadar områdets markförhållanden.

3.2 Indelning i skötselområden

Naturreseptatet har delats in i 6 skötselområden (se Kartbilaga 7 "Skötselområden"):

1. Ädellöv- och sumplövskog med begränsad skötsel
2. Betad skog
3. Slåtterkärr
4. Öppen betesmark
5. Parkering - sandmark
6. Hav

3.3 Mål och åtgärder för skötselområden

3.3.1 Skötselområde 1: Ädellöv- och sumplövskog med begränsad skötsel

Areal: 14,0 ha, varav:

Delområde 1a: 0,7 ha. *Hassellund*

Beskrivning

På uddens östra sida finns ett sammanhängande bokdominerat skogsområde (*näringsrik bokskog*, 9130), som sträcker sig ner mot stranden. En smal, ohävdad bård av havsstrandäng skiljer skogen från strandlinjen. I terrängsvackor i skogen finns stråk av aldominerad *lövsumpskog* (9080). Mot fågatan i väster finns ett hasseldominerat område (delområde 1a), som skuggas av inträngande träd. Det är gott om död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier i skogsmarkerna, särskilt i de centrala delarna av boksogen, som sannolikt har lång skoglig kontinuitet. En fotokarta från år 1940 visar att huvuddelen av bokskogen fanns även då. Alfuktstråken var mer öppna och slåtterhävd bedrevs troligen fortfarande, eller hade upphört relativt nyligen. Med undantag för hassellundsmiljön (delområde 1a) är skötselområdets naturtyper i gynnsamt tillstånd.

Figur 29. Bokskog och alsumpskog.
Foto: Ulrika Widgren, 2014

Figur 30. Hassellunden, delområde 1a.
Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013

En stor del av skogen är nyckelbiotop och ett flertal arter har noterats inom skötselområdet, bland annat signalarterna desmeknopp (NT), tandrot, gullpudra, myskmadra, blåsippa, sårläka, buskstjärnblomma, stiftklotterlav (NT), glansfläck och skillerticka (VU), som signalerar lövskogar med höga naturvärden och/eller lång trädkontinuitet. Bland rödlistade arter kan även bokarv (NT), orangepudrad klotterlav (NT) och liten sönder-

fallslav (NT) nämnas. I alsumpstråk kan vattenstäckra, långbensgroda (VU) och mindre hackspett (NT) påträffas. Områdets grova hasselbuketter kan hysa intressanta arter, men är inte närmare undersökta än.

Figur 31. Ädellövskog möter havet med smal havssträndängsremsa emellan. Foto: Ulrika Widgren, 2014

Inom skötselområdet finns flera kulturlämningar, som stenmurar, stengrunder efter äldre byggnader, kåsar och igensatta betongvärn (se Kartbilaga 6 ”Kulturlämningar”).

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara och vidareutveckla områdets naturskogsartade ädellöv- och sumplövskogar med höga naturvärden och därtill hörande naturligt förekommande biologiska mångfald.

Inom skötselområdet finns minst 9 ha *boskog av näringsrik typ* (9130), 3 ha *lövsumpskog* (9080) och 0,5 ha hassellund. Skogarna är flerskiktade och utgörs av lövträd och buskar med en varierad åldersstruktur samt med ett stort inslag av gamla, grova individer. Det finns gott om bukettformigt växande hassel. Skötselområdets skogar uppvisar spår efter naturliga störningar, med god tillgång på död ved av olika dimensioner, såväl stående som liggande, i olika nedbrytningsstadier på torr-fuktig mark. Lövsumpskogarna karaktäriseras även av alsocklar och ostörd hydrologi. Skogarna hyser lämpliga livsmiljöer för prioriterade arter som långbensgroda, andra rödlistade arter som skillerticka, stiftklotterlav, bokarv, desmeknopp och mindre hackspett samt för typiska arter som tandrot, myskmadra, sårläka och gullpudra.

Hot

Ett konkret hot mot naturvärden inom delområde 1a är att hassel trängs undan av bok och andra trädslag.

Skötsel-/bevarandeåtgärder

Skogarna utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, som självföryngring. Trädindivider dör främst av naturliga orsaker.

- Död ved lämnas orörd där den står/faller, om det inte medför hinder eller allvarlig olägenhet för allmänheten, kulturmiljövärden eller naturreservatets nyttjanderättshavare. Den får då kapas i mindre delar och flyttas till lämpligare plats.

- Inom delområde 1a öppnas träd- och buskskiktet upp så hassellunden får plats att utvecklas. Underhållsröjningar sker vid behov. Eventuella föryngringshuggningar av hassel görs med stor försiktighet, så det finns en kontinuitet av äldre, grova hasselbuketter.
- Punkttåtgärder, som frihuggning kring vidkroniga, eller på andra sätt värdefulla träd eller föryngringsåtgärder som till exempel luckhuggning, kan göras vid behov, under förutsättning att det inte hotar befintliga naturvärden i området.
- Avverkning och röjning av lövträd och buskar får endast ske enligt punkterna ovan eller om de hotar kulturhistoriska lämningar, stängsel eller andra anläggningar, eller på annat sätt utgör allvarlig olägenhet eller fara. Avverknings- och röjningsrester lämnas i möjligaste mån kvar i skötselområdet.
- Skötselområdet kan betas extensivt, i så fall helst under september-november.
- Tång och alger som ansamlas på land kan föras bort vid behov.
- Städning av skräp på stränder och i övriga marker görs vid behov.

Istandsättningsåtgärder

Stängslet kring skötselområdet ses över, så betesdjuren inte kan ta sig in i området under de delar av året då bete inte är önskvärt.

Restaureringsåtgärder

Inom delområde 1a sker försiktiga, riktade röjningar och avverkningar för att återskapa delområdets hassellundskaraktär och gynna hasseln. Se till att bevara en kontinuitet av äldre, grova hasselbuketter. Merparten av röjnings- och avverkningsresterna tas bort från delområdet och läggs i intilliggande skogsmarker inom skötselområdet.

Inventeringar

En inventering av skötselområdets vedinsektsfauna hade varit av intresse.

3.3.2 Skötselområde 2: Betad skog

Areal: 11,6 ha.

Beskrivning

På de västra och södra delarna av Sillnäs finns *trädklädda betesmarker* (9070) med inslag av små gläntor med torra till fuktiga gräsmarker. Trädskiktet domineras av björk, bok och al med inslag av ek, ask, alm, apel, rönn, sälg och hästkastanj, samt enstaka tall och gran. I buskskiktet finns bland annat hassel, hagtorn, fläder, rönn, äppelros, slån och björnbär. Delar av hagmarkerna i väster stod ohävdade en period under senare delen av 1900-talet. Den tidigare mer öppna lövhagen tätade då till en bokdominerad lövskog som sträcker sig ut mot den västra, smala havsstrandängen. Hagtorns- och slånbuskage breddar samtidigt ut sig över delar av de torrare

Figur 32. Betad skog. Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013.

öppna markerna i anslutning till litorinastrandvallen. I skogen skedde viss avverkning under 1990-talet. Skötselområdets naturtyp är i gynnsamt tillstånd.

I de trädbärande hagmarkerna finns bland annat lundvårlök, gullpudra, lungört, gulsippa, sloknunneört och lundmossan praktstjärnmossa, samt den skogsväxande, trampgynnade nejlikväxten bokarv (NT). Svampen judasöra har noterats på en boklåga i området. I det södra hagmarksområdet finns några småvatten i skogen och i kanten mot öppen mark. Där finns bland annat långbensgroda (VU) och strandpadda (VU) samt växten vattenblink.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara och vidareutveckla betade skogsmarker med höga flora- och faunavärden och med lång kontinuitet som utmarksbete.

Inom skötselområdet finns minst 10 ha *trädklädda betesmarker* (9070). Skogarna har karaktär av luckig, betespåverkad ädellövskog, utan förekomst av gran och främmande trädslag. De är flerskiktade och utgörs av lövträd och buskar av varierande ålder samt med ett stort inslag av gamla, grova individer. Det finns god tillgång på blommande och bärande träd och buskar. Skogarna uppvisar spår efter naturliga störningar, med tillgång på död ved av olika dimensioner, såväl stående som liggande, i olika nedbrytningsstadium på torr-fuktig mark. Fuktstråk och småvatten bevaras. Skogarna hyser lämpliga livsmiljöer för de prioriterade arterna strandpadda och långbensgroda samt för den trampgynnade bokarven och andra arter knutna till betade ädellövskogar.

Hot

Det finns för närvarande inga konkreta hot mot skötselområdets naturvärden.

Skötsel-/bevarandeåtgärder

- Hela skötselområdet hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift, i en omfattning som innebär att merparten av skötselområdets lövvegetation har en tydlig betshorisont samt att förnaansamling och igenväxning inte sker. Överbete får inte heller ske, men inslag av fläckvis bar, tramppåverkad mark är positivt för bland annat bokarv.
- Får bör inte beta i södra hagmarken, för att gynna floran och fjärilsfaunan i detta område.
- Røjning av träd- och buskvegetation sker vid behov, så luckighet och gläntor finns i naturtypen och igenväxning inte sker, samt för att gynna äldre hävdpräglade träd och buskar. Vid røjningar ska yngre lövträd- och buskindivider, som är lämpliga att bevara för kontinuiteten i träd- och buskskikt, sparas. Gynna blommande och bärande träd och buskar, särskilt i gläntor och andra kantzoner, samt bevara vindskyddande lövbårder mot havet och i andra skogskanter vid røjningsinsatser, för fjärilar och andra organismer som behöver värme och lä. Røjnings- och gallringsrester lämnas i möjligaste mån kvar i skötselområdet.
- Död ved lämnas orörd där den står/faller, om det inte medför hinder eller allvarlig olägenhet för allmänheten, kulturmiljövärden eller naturreservatets nyttjanderättshavare. Den får då kapas i mindre delar och flyttas till lämpligare plats inom naturreservatet.
- Städning av skräp görs vid behov.

Inventeringar

En inventering av skötselområdets insektsfauna hade varit av intresse.

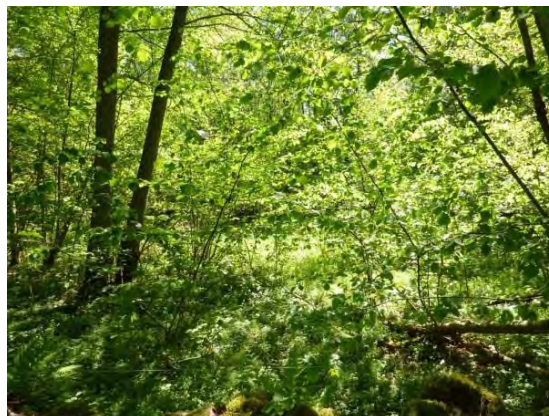
3.3.3 Skötselområde 3: Slåtterkärr

Areal: 0,2 ha (2 000 m²), varav:

Delområde 3a: 800 m². *Utvecklingsmark till slåtterkärr*

Beskrivning

I skogen, öster om fågatan, finns ett litet slåtterkärr (*fuktäng*, 6410), som stått ohävdad under ett antal år och som håller på att växa igen med främst sälk. I området finns kvarstående hävdberoende flora, som gynnas av sen slåtter. Omedelbart väster om fågatan ligger en likartad fuktäng (delområde 3a), som även den har potential att utvecklas till ett fint slåtterkärr.

Figur 33. Igenväxande slåtterkärret. Foto: Ingerd Erlandsson, 2013

Bevarandemål

Det övergripande målet är att återskapa och vidareutveckla slåtterkärret med dess långa hävdkontinuitet och höga naturvärden.

Arealen *fuktäng* (6410) som hävdas genom årlig slåtter är 2 000 m². Området karaktäriseras av slåtterhävdsgynnade arter. Igenväxningsvegetation förekommer inte.

Hot

Skötselområdet är starkt hotat av igenväxning till följd av utebliven slåtter. Vid återupptagen hävd kan för tidig slåtter och/eller för intensivt bete vara ett hot mot områdets slåtterhävdsgynnade flora.

Skötsel-/bevarandeåtgärder

- Årlig slåtter i augusti-september. Slåttern kan eventuellt kompetteras med ett lätt efterbete med sent betespåsläpp.
- Röjning av igenväxningsvegetation vid behov.

Istandsättningsåtgärder

Stängsla in de två slåtterkärrsområdena, för att kunna styra eventuellt efterbete och dess omfattning.

Restaureringsåtgärder

Röj bort igenväxningsvegetation och öppna upp så ljuset når ner till marken under en stor del av dagen. Metod och tidpunkt anpassas så kvarstående hävdgynnade arter inte tar skada av åtgärderna. Röjningsresterna läggs i närliggande skogsområden.

Inventeringar

En florainventering bör göras i skötselområdet i samband med att slätterhävden återupptas för att sedan kunna följa områdets florausveckling.

3.3.4 Skötselområde 4: Öppen betesmark

Areal: 18,2 ha, varav:

Delområde 4a: 0,5 ha. *Buskmark*

Beskrivning

De öppna gräsmarkerna i den norra hagmarken är uppdelade i två betesfällor, som tidvis sambetas, en mindre öster om fägatan och en större väster därom. Ädellövskog (skötselområde 1 och 2) skiljer dessa från den södra hagmarkens betesfälla nere på udden. I norr dominerar *silikatgräsmarker* (6270), med inslag av *torr hed* (4030) och längs västra stranden en smal *havsstrandäng* (1630). Delar av området brukades som åkrar under delar av 1900-talet, men håller nu på att återfå naturbetesmarkskaraktär. Den södra hagmarken och ön Sillnäsanabben domineras av *havsstrandäng* (1630), med inslag av artrika *silikatgräsmarker* (6270) i mer skyddade lägen. Längs kantzoner och som solitärer står lövträd och buskar. I brynmiljöer och avgränsade buskmarker finns bland annat hagtorn, slån, hassel, äppelros, björnbär och vildapel. Skötselområdets naturtyper är i gynnsamt tillstånd.

Figur 34. Delar av norra hagmarken. Foto: Ulrika Widgren, 2014

I de friska till fuktiga silikatgräsmarkerna är örtinslaget bitvis stort, med hävdberoende arter som darrgräs, mandelblomma, brokförgätmigej, jungfrulin, höskallra, månlåsbräken (NT), jordtistel (NT), St Pers nycklar, ängsnattviol (NT), och en av landets förmodligen största förekomster av vårkällört (NT). I de sandiga, hedartade markerna i norr växer bland annat borsttåtel, tuvknavel, bergsyra, stenmåra, sandmaskrosor och den rödlistade klibbveronikan (VU), som är ett hotat åkerogräs. Där har även de rödlistade svamparna liten diskröksvamp (VU) och läderboll (NT) påträffats. Liten diskröksvamp förekommer bara i områden med lågvuxen torrmarksvegetation som länge nöts genom tramp eller bete. I de öppna, bitvis sandiga betesmarkerna finns också en intressant dyngbaggsfauna, med rödlistade arter som ribbdyngbagge (EN, ÅGP-art), månhornsbagge (VU, ÅGP-art), hårdyngbagge (VU), krokhorndyvel (VU), rakhordyvel (NT) och heddyngbagge (NT). Ribbdyngbagge är främst knuten till hästspillning, hårdyngbagge och heddyngbagge till fårspillning och månhornsbagge till kospillning.

På havsstrandängarna finns hävdgynnade växter som krypven, salttåg, agnsäv, gulkämpar, kustarun, dvärgarun, strandkrypa och tiggarranunkel, liksom de rödlistade arterna liten kärrmaskros (NT), strandnål (NT) och busktörne (NT).

Figur 35. Vy från Sillnäsanabben mot södra hagmarken. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

I vindskyddade miljöer med blommande örter och buskar trivs storfjärilar som amiralfjäril och sorgmantel. Sumpstråk och småvatten är viktiga biotoper för Sillnäs groddjur, som långbensgroda (VU) och strandpadda (VU). Hösten 2014 restaurerades ett paddvattnen i brynet mellan skog och havsstrandäng i södra hagmarken, samtidigt som ett nytt grävdes på strandängen uppe i nordväst i den norra betesmarken.

I Sillnäs norra hagmarker finns även kulturhistoriska lämningar i form av ett fornlämningsområde från stenåldern på den geologiskt intressanta litorinastrandvallen, samt mer sentida stengrunder och stenmurar, till exempel fägatan som leder ner genom området. På Sillnäsanabben i söder står en fyr som drivs av Sjöfartsverket.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara och vidareutveckla skötselområdets öppna hagmarker med höga flora- och faunavärden och med lång hävdkontinuitet som utmarksbete.

Inom skötselområdet finns minst 9 ha *silikatgräsmarker* (6270), 1,4 ha *torr hed* (4030) och 5 ha *havsstrandäng* (1630). Gräsmarkerna är tydligt präglade av bete och har en artrik kärlväxtflora som karaktäriseras av hävdgynnade arter. I de torra hedartade betesmarkerna finns ett påtagligt inslag av blottade sandytor. Träd och buskar som fungerar som vindskydd och födokällor för områdets fauna står som solitärer eller i väl sammanhållna grupper eller i tydliga bryn och har inte karaktär av igenväxningsvegetation. De tre större buskmarkområdena (delområde 4a) täcker tillsammans högst 0,5 ha av skötselområdets yta.

Det finns lämpliga livsmiljöer och substrat för de prioriterade arterna klibbveronika, långbensgroda, strandpadda, månhornsbagge och andra hotade dyngbaggar, samt för rödlistade arter som vårkällört, liten kärrmaskros, strandnål, busktörne, månlåsbräken, jordtistel, ängsnattviol, liten diskroksvamp och läderboll, liksom för områdets fjärilsfauna. Det finns även goda förutsättningar att bevara och vidareutveckla lämpliga livsmiljöer för typiska arter knutna till skötselområdets naturtyper, som darrgräs, mandelblom, jungfrulin och höskallra på silikatgräsmarker, stenmåra och sandmaskrosor på torra hedar, samt gulkämpar, kustarun, dvärgarun och strandkrypa på havsstrandängar.

Hot

Det finns för närvarande inga konkreta hot mot skötselområdets naturvärden.

Skötsel-/bevarandeåtgärder

- Skötselområdet hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift, med ett för respektive naturtyp lämpligt betetryck. Hela gräsmarksarealen ska vara betespåverkad och i huvudsak väl avbetad vid vegetationsperiodens slut varje år. Merparten av skötselområdets lövvegetation ska ha en tydlig beteshorisont. Förnaansamling och igenväxning får inte ske. Silikatgräsmarkerna och havsstrandängarna får inte domineras av slitna partier. I de torra hedartade gräsmarkerna i norr är blottade sandtytor ett viktigt inslag, då ett flertal organismer är knutna till dessa strukturer, bland annat flera rödlistade dyngbaggar, svamparna liten diskröksvamp och läderboll samt åkerogräset klibbveronika.
- I de norra hagmarkerna, särskilt de torra hedartade gräsmarkerna, är det viktigt att beteshävden sker med både hästar och nötkreatur, för att dyngbaggar knutna till de olika djurslagens spillning ska kunna fortleva i området. Betet kan ske genom sam- eller växelbete eller bete i fållor gränsande till varandra, Sambete med får kan också ske. Det är gynnsamt för områdets dyngbaggar om betespåsläpp sker tidigt här, gärna i början av maj eller så snart gräsväxten är tillräcklig för att betesdjuren kan klara sig utan stödutfodring.
- Den södra hagmarken bör betas av nötkreatur, eventuellt tillsammans med hästar. Bete med får bör undvikas, för florans och fjärilsfaunans skull. Det är viktigt att bevara den vindskyddade silikatgräsmarks-”gryta” som finns i hagens norra del, direkt söder om fågatan (se stjärnsymbol på Kartbilaga 7 ”Skötselområdet”). Havsstrandängarna är inte av sådan karaktär att de behöver undanhållas från bete till juni, utan bete kan ske från maj. Ett långt höstbete är gynnsamt för havsstrandängarna.
- Blommande träd och buskar gynnas i kanterna mot trädbärande marker, för att bevara och vidareutveckla områdets brynzoner.
- Stängsling bör inte ske utmed strandlinjer.
- Tång och alger som ansamlas på land kan föras bort vid behov, för att undvika gödslingseffekt och kvävning av vegetation.
- Städning av skräp på stränder och i övriga marker görs vid behov.
- Riktade röjningsinsatser mot örnbräken görs vid behov.
- Riktade röjningsinsatser kring värdefulla träd- och buskobjekt görs vid behov, liksom röjningsinsatser mot igenväxningsvegetation. Röjnings- och gallringsrester förs bort från skötselområdet och läggs på lämplig plats i skötselområde 1 eller 2.
- Finns det behov av annan hävd än bete i delar av skötselområdet, under begränsad tid och i syfte att gynna områdets naturvärden, är detta inget hinder.

Istandsättningsåtgärder

De granar som finns inom skötselområdet avverkas på lämpligt sätt och vid lämplig tidpunkt, då riskerna för skador på områdets naturvärden är små. Avverkningsresterna läggs på lämplig plats i skötselområde 1 eller 2.

Inventeringar

En fördjupad insektsinventering, särskilt rörande sandmarkernas insektsfauna, bör göras inom skötselområdet.

3.3.5 Skötselområde 5: Parkering - sandmark

Areal: 0,2 ha (2 000 m²)

Beskrivning

I naturreservatets norra del ligger en parkering på sandig mark. Området har likartad karaktär som den intilliggande hagen (*torr hed*, 4030), men här sker slitaget och skapandet av blottade sandytor av bilar och fotgängare istället för av betande djur. En solitärrek och buskar finns i kanterna av området. Naturtypen är i gynnsamt tillstånd.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara skötselområdets torra sandiga gräsmarker, med likartad karaktär som den intilliggande hagmarken, med höga flora- och faunavärden och med lång hävdkontinuitet.

Inom skötselområdet finns minst 1500 m² *torr hed* (4030), med ett påtagligt inslag av blottade sandytor. Träd och buskar står i väl sammanhållna grupper och har inte karaktär av igenväxningsvegetation.

Hot

Det finns för närvarande inga konkreta hot mot skötselområdets naturvärden.

Skötsel-/bevarandeåtgärder

- Skötselområdet hålls öppet genom slitage från fordon och gående. Vid behov jämnas sandhålor till.
- Ett stängsel sätts upp i gränsen mot angränsande fastighet i norr för att skilja de två parkeringsområdena åt.
- Riktade punktinsatser vid solitärerken och röjningsinsatser mot igenväxning görs vid behov. Röjnings- och gallringsrester förs bort från skötselområdet och läggs på lämplig plats i skötselområde 1 eller 2.
- Städning av skräp görs vid behov.
- Finns det behov av bete i hela eller delar av skötselområdet under begränsad tid, i syfte att gynna områdets naturvärden, är detta inget hinder, så länge det fortfarande finns parkeringsmöjligheter i eller i direkt anslutning till naturreservatet.

Istandsättningsåtgärder

Jämna till/plana ut de sandhålor som fordonstrafik orsakat i området.

3.3.6 Skötselområde 6: Hav

Areal: 73 ha.

Beskrivning

Naturreservatet sträcker sig ut i Hanöbukten ner till ca 6 meters djup kring Sillnäs. Hela skötselområdet är klassat som naturtypen *rev* (1170) i Natura 2000. Udden är vågexpo-

Figur 36. Parkeringen i norr. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

nerad och bottenotypen främst blockig hårbotten, med ökande sandinslag på lite större djup samt in mot Västra Torsövik i nordost. Det finns relativt utbredda röd- och brunalgbestånd, och på lite större djup inslag av ålgräsbottnar och eventuellt även borstnate. Området är dock inte närmare undersökt och avgränsningen har främst gjorts utifrån arronderingsskäl och potentiella naturvärden.

Figur 37. Vattenområdet i söder. Foto: Elisabet Wallsten, 2014

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara ett strandnära havsområde som hänger samman med uddens landdelar i en läsidesmorän till restbergen Mörby backe och Hjärthalla.

Naturreservatets havsområde ska i sin helhet (73 ha) utgöras av naturtypen *rev* (1170). Områdets sten-, grus- och sandbottensubstrat ska endast påverkas av naturliga störningar och ge goda förutsättningar för ett artrikt växt- och djurliv. Områdets växtsamhällen ska ha en naturlig utbredning.

Hot

Hot mot skötselområdets naturvärden utgörs i huvudsak av påverkansfaktorer som inte kan regleras inom ramen för naturreservatet och Natura 2000-området, som till exempel övergödning och utsläpp.

Skötsel-/bevarandeåtgärder

Behövs inga för närvarande. Om behov uppstår kan drivande algmattor (oftast bestående av fintrådiga alger) avlägsnas.

Inventeringar

Översiktlig inventering av områdets bottenstrukturer och vegetationssamhällen för att bedöma områdets naturvärdespotential och för att ta ställning om fördjupade inventeringar bör göras.

3.4 Friluftsliv och turism

Beskrivning

Sillnäs är ett naturskönt naturreservat på en av Listerlandets nabbar. Udden hyser mycket höga biologiska, geologiska och kulturmiljömässiga värden och är ett populärt besöksmål för närboende och tillresta besökare. Bokskogarna, de öppna hagmarkerna och havet lockar bland annat vandrare, fågelskådare och fritidsfiskare. För befintliga och planerade anordningar för friluftslivet se Kartbilaga 5 ”Anläggningar och friluftsanordningar”.

Figur 38. Friluftsliv. Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013

Naturreseptatet är lättillgängligt med bil och det finns en parkering i norr. Det finns ingen kollektivtrafik till området. Närmaste busshållplats ligger i Istaby, ca 3 km nordost om Sillnäs. Inom området kan man lätt ta sig ner till uddens södra delar via fågatan. Det finns även flera övergångar och omarkerade stigar i området. Vid parkeringen finns en kommunalt uppsatt informationsskylt om vissa natur- och kulturvärden på Sillnäs. I dagsläget saknas informationstavlor om Sillnäs naturreseptat och Natura 2000-område.

3.4.1 Anordningar för friluftslivet

Bevarandemål

Målet för friluftslivet inom naturreseptatet Sillnäs är att erbjuda besökare möjlighet att vistas i ett naturskönt landskap som inbjuder till rika natur- och friluftslivsupplevelser. Besökare ska även ges möjlighet att lära sig mer om områdets naturvärden och geovetenskapliga utveckling samt dess kulturhistoriska värden. Friluftslivet ska ske på ett sätt som inte hotar naturreseptatets naturvärden.

Det ska finnas minst en väl underhållen informationsskylt med karta och beskrivning av Sillnäs naturreseptat. Det ska finnas en bilparkering med plats för minst 5 bilar. Det ska finnas minst 11 st passager vid stängsel och stenmurar, i första hand i form av genomgångar, i andra hand övergångar. Det ska finnas minst en iordningställd grillplats. Anordningar för friluftslivet ska utformas på sätt som minskar risken för förstörelse eller oönskat slitage på de natur- och kulturmiljövärden som finns i reseptatet.

Istandsättningsåtgärder

- Befintlig parkeringsplats i norr planas/jämnas ut och ett stängsel sätts upp i gränsen mot angränsande fastighets parkering, så de olika parkeringsytorna tydligt kan skiljas av. En skylt som hänvisar besökare till naturreseptatets parkering sätts upp på lämplig plats vid vägen.
- En informationsskylt med beskrivning av naturreseptatet sätts upp vid parkeringsplatsen. Ytterligare informationsskyltar kan sättas upp på andra platser inom naturreseptatet om behov uppstår.
- Om möjligt sätts mindre informationsskyltar upp vid olika värdefulla/intressanta natur- och kulturmiljöobjekt. Längs fågatan kan till exempel information om få-

gatan, sandmarksvärderna, fornlämningsområdet, hassellunden, slätterkärret, bokskogen, litorinastrandvallen och något alsumpstråk sätts upp. Ute i området kan information även sättas upp vid grod-/paddvatten, fisketomten, kullen med övertäckta värnet, sommarladugårds-/fårhuslämningen, etc.

- Eventuellt kan tillfälliga informationsskyltar sättas upp i anslutning till olika restaurerings-/skötselobjekt inom reservatet.
- Information om naturreservatet i form av beslut med föreskrifter samt aktuell skötselplan tillgängliggörs på Länsstyrelsens hemsida.
- Områdets övergångar ses över och byts till genomgångar där det är möjligt. Ytterligare genom-/övergångar sätts upp där det behövs. I södra änden av fågatan kompletteras grinden med en genomgång, så grinden kan hållas låst när så behövs. Enstaka stenar i stenmurar kan flyttas åt sidan om det behövs för att genomföra åtgärder. Det ska finnas minst 11 genomgångar i området – för placering av dessa se Kartbilaga 5 ”Anläggningar och friluftsanordningar”.
- Fuktstråket i södra delen av fågatan grusas upp, så det går att gå där även vid fuktigare väderförhållanden.
- En rastplats med eldstad anläggs på lämplig plats i södra hagmarken eller på Sillnäsanabben. Det får inte anläggas någon rastplats i gräsmarken direkt söder om fågatan (se stjärnsymbol på Kartbilaga 7 ”Skötselområde”) på grund av områdets höga floravärden.
- Räcket vid stenbron ut till Sillnäsanabben lagas eller byts ut.
- Skyltar som informerar om att besökare med hundar inte bör gå för nära kor med kalvar bör sättas upp på lämpliga platser vid naturreservatets betesfällor.

Figur 39. Lerig del av fågatan vid blötväder.
Foto: Ingegerd Erlandsson, 2013

Figur 40. Stenbron från Sillnäsanabben.
Foto: Elisabet Wallsten, 2014

Underhållsåtgärder

Regelbunden översyn och vid behov underhållsåtgärder av över-/genomgångar vid stängsel och stenmurar, informationsskyltar, parkeringsyta, fågatan, stenbron till Sillnäsanabben, rastplats/elplats, mm.

Ansvarig

Reservatsförvaltaren ansvarar för underhåll och skötsel av samtliga friluftsanordningar inom naturreservatet.

4 Utmärkning av reservatsgräns

Utmärkning av reservatets gräns ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

5 Bränder och brandbekämpning

Brand anses i huvudsak vara negativt för de befintliga värdena inom Sillnäs naturreservat.

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete sker med försiktighet, om möjligt i samråd med reservatsförvaltaren, så att natur- och kulturvärden, som till exempel grova träd, sumpstråk och småvatten, artrika gräsmarker, fornlämningsområde samt stenmurar och byggnadslämningar inte skadas.

Vatten för släckningsarbete ska i första hand tas från havet, då sumpstråk och småvatten inom naturreservatet hyser höga naturvärden för bland annat flora och groddjur.

Tydliggörande av ansvarsfördelning vid uppkomst av spontan brand inom naturreservatet

En okontrollerad brand inom naturreservatet utgör ett hot mot värden i och utanför reservatets gränser. Om en okontrollerad brand uppstår är släckningen av branden Räddningstjänstens ansvar. Släckningsarbetet bör ske med försiktighet. För att undvika skador på naturvärdena och, om möjligt, ta tillvara brandens positiva effekter, bör reservatsförvaltaren på Länsstyrelsen kontaktas i så tidigt skede som möjligt för samråd. Exempelvis kan skador på naturvärden uppstå genom hårdspolning vid rötter och på stammar på äldre träd och döda träd. Körskadorna är ett annat exempel på skador som kan uppstå och som så långt möjligt bör undvikas.

När branden anses vara släckt eller utan uppenbar risk att sprida sig överlämnas ansvaret för eftersläckning och bevakning till markägaren (staten).

Eftersläckning

Eftersläckning bör utföras så att naturvärden gynnas och inte skadas. I första läget koncentreras lämpligen eftersläckningen till skyddszoner i brännans ytterkanter. Skyddszonernas bredd bedöms från fall till fall beroende på risken för spridning till omgivningen. Vid en uppenbar risk bör skyddszonens bredd vara minst en trädlängd. Inom skyddszonen släcks alla glödbränder. Brinnande/glödande mindre träd och grenar kastas om möjligt in innanför skyddszonen. Glödbränder släcks lämpligen genom inblandning av mineraljord och/eller vattenbegjutning. När brännans skyddszoner har säkrats tas ställning till om och när hela brännan ska släckas.

Åtgärd efter brand

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden. Vid behov ändras skötselplanen genom beslut av Länsstyrelsen.

6 Jakt och fiske

Rätten till jakt och fiske inom naturreservatet regleras inte i reservatsföreskrifterna. Fiske och jaktutövande får dock inte ske i strid med reservatsbestämmelser eller skötselplan.

Jakträttsinnehavare bör under jakt informera allmänheten genom anslag uppsatta vid parkeringen samt de vägar och stigar som leder in i jaktområdet.

7 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

7.1 Tillsyn över föreskrifter

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av föreskrifter.

7.2 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning ska ske enligt gällande riktlinjer från Naturvårdsverket.

7.3 Dokumentation av skötselåtgärder

Ansvarig förvaltare dokumenterar utförda skötselåtgärder.

8 Kostnader och finansiering

Naturvårdsförvaltaren bekostar åtgärder enligt skötselplanen (förutom vad som anges nedan).

Tabell 2. Åtgärder finansierade av andra än Länsstyrelsen Blekinge

Åtgärd	Finansiering
Översyn och underhåll av betesmarksstängsel	Brukaren
Översyn och underhåll av fyren	Sjöfartsverket

9 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet*	När/frekvens
Hassellundsskötsel	Delområde 1a	Naturvårdsförvaltare	1	Inom 1 år från reservatsbeslut med uppföljning vid behov
Restaurering av stängsel / nystängsling	Skötselområde 1	Naturvårdsförvaltare	1	Inom 1 år från reservatsbeslut
Extensivt bete	Skötselområde 1	Djurhållare	2	Årligen, främst september - november
Bete	Skötselområde 2 och 4	Djurhållare	1	Årligen
Översyn av stängsel	Samtliga betesfällor	Djurhållare	1	Årligen
Restaurering av slåtterkärr	Skötselområde 3	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast
Stängsling kring slåtterkärr	Skötselområde 3	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast
Slåtterhävd	Skötselområde 3	Naturvårdsförvaltare	1	Årligen aug - sept
Bryn- och buskmarks-skötsel	Skötselområde 2, 4 och 5	Naturvårdsförvaltare	2	Vid behov
Borttagande av ilandfluten tång och alger	Skötselområde 4	Naturvårdsförvaltare	2	Vid behov
Röjning av träd-, busk- och igenväxningsvegetation	Skötselområde 1-5	Naturvårdsförvaltare	2	Vid behov
Restaurering/underhåll av grod-/paddvatten	Skötselområde 1, 2 och/eller 4	Naturvårdsförvaltare	2	Vid behov
Röjning av igenväxningsvegetation vid forn- och kulturlämningar	Se Kartbilaga 6 ”Kulturlämningar”	Naturvårdsförvaltare	2	Vid behov
Jämna till sandhålor	Skötselområde 5	Naturvårdsförvaltare	1	Vid behov
Stängsla mot angränsande fastighets parkering	Skötselområde 5	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast, dock senast 6 månader efter reservatsbeslut
Uppsättande av hänvisningsskylt parkering	Lämplig plats längs vägen till parkeringen	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast, dock senast 6 månader efter reservatsbeslut
Informationstavla	Se Kartbilaga 5 ”Anläggningar och friluftsanordningar”	Naturvårdsförvaltare	1	Tillfälliga skylt inom 3 månader efter reservatsbeslut, permanent tavla snarast möjligt därefter
Objektinformationsskylt	Vid intressanta	Naturvårds-	3	När möjligt

tar	natur- och kulturmiljöobjekt	förvaltare		
Webbinformation	Länsstyrelsens hemsida	Länsstyrelsens områdesskydd	1	Inom 1 månad från reservatsbeslut
Uppsättande av hundko-kalv-skyltar	På lämpliga platser i anslutning till betesfällor	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast, dock senast 6 månader efter reservatsbeslut
Övergångar kompletteras och byts till genomgångar där det är möjligt	Se Kartbilaga 5 ”Anläggningar och friluftsanordningar”	Naturvårdsförvaltare	1	Inom 1 år från reservatsbeslut
Uppsättande av läsbar grind	I fågatans södra ände	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast
Uppgrusning av fuktstråk	I fågatans södra delar	Naturvårdsförvaltare	1	Inom 1 år från reservatsbeslut
Laga broräcke	Vid stenbron ut till Sillnäsanabben i söder	Naturvårdsförvaltare	1	Snarast
Anlägga rastplats	Se Kartbilaga 5 ”Anläggningar och friluftsanordningar”	Naturvårdsförvaltare	2	När möjligt
Se över och underhålla friluftsanordningar	Se Kartbilaga 5 ”Anläggningar och friluftsanordningar”	Naturvårdsförvaltare	1	Årligen
Dokumentation av skötselåtgärder	Hela naturreservatet	Naturvårdsförvaltaren	1	Efter utförda åtgärder
Uppföljning av bevarandemål	Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	1	Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer

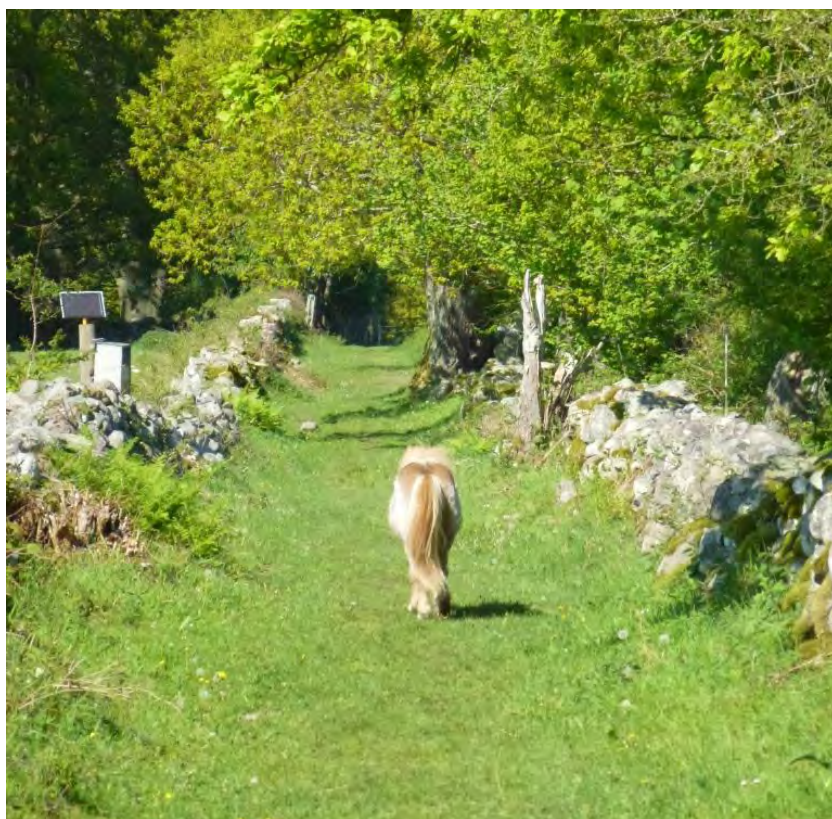
*Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Naturreseptatet Sillnäs i Sölvesborgs kommun har bildats i syfte att bevara, vidareutveckla, vårda och bitvis återställa biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Naturreseptatet är en del av Natura 2000-området Sillnäs. Målet med naturreseptatets skötsel är att bevara och vidareutveckla en karaktäristisk listerländsk udde med långvarig utmarkshävd och mycket höga naturvärden. Området ska hysa gynnsamma livsmiljöer för skyddsvärda arter knutna till såväl betes- och slåtterhävd som till naturskogsartade ädel-lövskogar och småvatten. Områdes geologiska värden ska bevaras. Naturreseptatet ska vara tillgängligt och besöksvärt för allmänheten och inbjuda till rika natur- och kulturmiljöupplevelser.

En del i Länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreseptat och upprätta skötselplaner. Skötselplanen innehåller syftet med reseptatet, en beskrivning av naturförhållanden och markhistoria samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller även information om friluftsliv och turism, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

Figur 41. Ponny i fägatan. Foto: Ulrika Widgren, 2014

Skötselplanebilaga 1

Artlista Sillnäs naturreservat

Rödlistade, EU-listade och andra ovanliga arter och signalarter som rapporterats från reservatsområdet under senare år (Rödlistekategorier: CR = akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = nära hotad). LC-arter är arter som tidigare varit rödlistade men som numera räknas som Livskraftiga. ÅGP-arter är hotade arter för vilka det upprättas särskilda nationella åtgärdsprogram. Signalarter är indikatorarter som är användbara för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden.

Art	Nationell rödlista	EU's fågeldir	EU's habitatdir	ÅGP	Signalart
Svampar					
Liten diskroksvamp (<i>Disciseda candida</i>)	VU				
Läderboll (<i>Mycenastrum corium</i>)	NT				
Skillerticka (<i>Inonotus cuticularis</i>)	VU				
Lavar					
Glansfläck (<i>Arthonia spadicea</i>)					X
Liten sönderfallslav (<i>Bactrospora corticola</i>)	NT				
Orangepudrad klotterlav (<i>Alyxoria ochrocheila</i>)	NT				
Stiftklotterlav (<i>Opegrapha vermicellifera</i>)	NT				X
Kärlväxter					
Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>)	EN				
Blåsippa (<i>Hepatica nobilis</i>)					X
Bokarv (<i>Stellaria neglecta</i>)	NT				
Buskstjärnblomma (<i>Stellaria holostea</i>)					X
Busktörne (<i>Ononis spinosa</i> subsp <i>spinosa</i>)	NT				
Desmeknopp (<i>Adoxa moschatellina</i>)	NT				X
Gullpudra (<i>Chrysosplenium alternifolium</i>)					X
Gulsippa (<i>Anemone ranunculoides</i>)					X
Jordtistel (<i>Cirsium acaule</i>)	NT				
Kal knipprot (<i>Epipactis phyllanthes</i>)	VU				
Klibbveronika (<i>Veronica triphyllos</i>)	VU				
Liten kärrmaskros (<i>Taraxacum litorale</i>)	NT				
Myskmadra (<i>Galium odoratum</i>)					X
Månlåsbräken (<i>Botrychium lunaria</i>)	NT				
Strandnål (<i>Bupleurum tenuissimum</i>)	NT				
Sårläka (<i>Sanicula europea</i>)					X
Tandrot (<i>Cardamine bulbifera</i>)					X
Vårkällört (<i>Montia minor</i>)	NT				
Ängsnattviol (<i>Platanthera bifolia</i> subsp <i>bifolia</i>)	NT				

Art	Nationell rödlista	EU's fågeldir	EU's habitatdir	ÅGP	Signalart
Insekter					
Heddyngbagge (<i>Aphodius sordidus</i>)	NT				
Hårdyngbagge (<i>Aphodius scrofa</i>)	VU				
Krokhorndyvel (<i>Onthophagus fracticornis</i>)	VU				
Mindre horndyvel (<i>Onthophagus similis</i>)	LC				
Månhornsbagge (<i>Copris lunaris</i>)	VU			X	
Ribbdyngbagge (<i>Euheptaulacus sus</i>)	EN				
Rakhorndyvel (<i>Onthophagus nuchicornis</i>)	NT				
Mollusker					
Smal dammsnäcka (<i>Omphiscola glabra</i>)	NT				
Grod- och kräddjur					
Långbensgroda (<i>Rana dalmatina</i>)	VU			X	
Strandpadda (<i>Epidalea calamita</i>)	VU				
Snok (<i>Natrix natrix</i>)	LC				
Fåglar					
Ejder (<i>Somateria mollissima</i>)	VU				
Drillsnäppa (<i>Actitis hypoleucos</i>)	LC				
Mindre hackspett (<i>Dendrocopus minor</i>)	NT				
Rosenfink (<i>Cardodacus erythrinus</i>)	VU				
Nötkråka (<i>Nucifraga caryocatactes</i>)	NT				
Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	NT	X			
Trädlärka (<i>Lullula arborea</i>)		X			
Däggdjur					
Fransfladdermus (<i>Myotis nattereri</i>)	VU				

